

SENŲJŲ LIETUVIŠKŲ SPAUDINIŲ RINKINIO VVU MOKSLINĖJE BIBLIOTEKOJE PAPILDYMAI

N. FEIGELMANAS

Sparčiai vystant lietuvių literatūros mokslą ir įvertinant praeities kultūrinį palikimą, didelės reikšmės turi nacionalinės spaudos bibliografijos sudarymas. Pradėjus ruošti retrospektyvinę lietuvių bibliografiją, šiame atsakingame darbe susidurta su daugeliu metodologinių ir kt. sunkumų, visų pirma, su kai kurių senosios raštijos paminklų stoka. Todėl kiekviena naujai gauta ar rasta sena lietuviška knyga reikšminga literatūrinio-kalbinio, kultūrinio ir bibliografinio požiūriu.

Vilniaus Valstybinio V. Kapsuko v. universiteto Mokslinė biblioteka sukaupe turtingiausią respublikoje senų lietuviškų knygų rinkinį ir išleido tų knygų (iki 1800 m.) rodyklę „Senoji lietuviška knyga Vilniaus universitete“ D. I. (V., 1959). Ryšium su nacionalinės bibliografijos sudarymu biblioteka deda pastangų papildyti savo lituanistinių knygų kolekciją. Tų pastangų dėka biblioteka neseniai įgijo kelias retas lietuviškas knygas, kurias čia pateikiame kaip priedą prie rodyklės:

1. Belarminas Robertas. Trumpas mokslo krikščionizmo surinkimas, Nuog Roberto Bellarmino Kárdynoło párášitas Vilnae Typis Acad. Societatis IESU, Anno 1677. [68] p. 15×9 cm. Got. ir lot. šr.

P. 1—34 — R. Belarmino katekizmas (got. šr.); p. 35—58 — giesmės (lot. idėmis, kursyvas); p. 58—68 — giesmė lenkų k. (got. šr.).

R. Belarmino (1542—1621) katekizmas *Christianae doctrinae explicatio* išspausdintas pirmą kartą italų ir lot. k. 1603 m.; Krokovoje perspausdintas lot. k. 1605 ir 1606 m., lenkų vertimas Krokovoje 1608 m. *Summarjusz nauki chrześcijańskiey* (vertėjas nežinomas), Augsburgėje — 1616 m. (Enc. kośc. II, p. 114—120); Vilniuje 1606 m. — *Krótki zbiór nauki chrześcijańskiey*. Iš pastarojo, greičiausia, atliktas šis lietuviškas vertimas. Vertėjas nėra žinomas. Buvo spėjama, kad katekizmo vertėjas yra P. Šrubauskis, bet vertimas ne žemaitiškas, o rytietiškas.

1818 m. A. Strazdas išvertęs R. Belarmino katekizmą antrašte: *Pamokslas Krikszczionizszkas isz wales Klemensa VIII Kardynolas Rob. Bellarminas. Isz lankiszko ant lietuwiszka lezuwe perguldita per K. An. Drazdauski. Wilnij Druk K. K. Missionariu 1818*. Neturint šio katekizmo vertimo, sunku spręsti, ar originalus A. Strazdo vertimas, ar tai tik 1677 m. vertimo pakartojimas.

Paskelbtos ištraukos: 1) Volteris E. *Lietuviška chrestomatija*, CP6, 1901, p. 90—96 (ištraukos iš katekizmo dalies ir kelios giesmės); 2) *Rinktiniai mūsų senovės raštai*, K., 1927, p. 154—156 (ištraukos iš giesmių; perspausdinta iš E. Volterio chrestomatijos).

Viršelio (kartoninis, XVIII a.) antroje pusėje ekslibrisas: *Ex Bibliotheca Codnensi Illm̃i et Excellm̃i Joannis Comit̃is Sapieha Supre: Cancelli: M.D.L. Jonas Fridrichas Sapiega (1680—1751)—Trakų vaivados Kazimiero Vladislavo sūnus. 1735 m. Augustas III jį paskyrė DLK kancleriu. Be valdinio*

pareigų. J. F. Sapiega mėgo literatūrą, parašė eilę veikalų. Kodne jis surinko gana turtingą biblioteką, kurią vėliau Aleksandras Sapiega padovanojo Varšuvos Mokslų mylėtojų draugijos (Towarzystwo przyjaciół nauk) b-kai, kuri buvo įsteigta draugijos pirmininko Jono Albertrando (1731—1808). Biblioteka pradėjo veikti 1811 m.

Liet. bibl. Nr. 82.

2. Jankavičius J. Ewangelie Polskie y Litewskie Tak niedzielne Iako y wszystkich swiāt Ktore w kościele Katholickim, według Rzymkiego porządku przez cały Rok czytają. Vilnae Typis Academicis Soc: Iesu 1679. [222] p. 15×9 cm. Liet. tekstas got., lenk.—lot. šr.

p. [221—222] — Lithuanika Confessio.

[Irišimas senas — odinis.

Liet. bibl. Nr. 86.

3. Liuteris M. ir Rambakas Jonas Jokūbas. D. Mertino Lutėraus mažas Katgismas, ir D. Jono Jokubo Rambako Pamokslas apie Iszganimo Dawadą pirma 24 Klāusimuse trumpay suglaustas, potam 237 Klāusimūse placziaus iszguldytas. Su maloningiausio musū Karālaus Pawėlijimu. Karalāucziuje. [1780]. Iszspāustas karaliszkoje Knyg-Drukkawonėje Artungo. 96 p. 16×6,5. Got. šr.

P. 1—27 — *Katgismas*; p. 28—86 — *Trumpas Suglaudimas Pamokslo apie Iszganimo Dawadą*; p. 87—95 — *Prisiwertimo Psalma Dowido*; p. 96 — *Rokotiniū Tablyczėle*.

Liet. bibl. Nr. 256 remiamasi S. Baltramaičiu ir Klaipėdiškiu, kurie šios knygos apraše mini 1780 metus. Greičiausia, tai yra ta pati knyga, nes puslapių skaičius, turinio išdėstymas atitinka S. Baltramaičio aprašą. Be to, bibliografija nemini kito vėlesnio leidimo, išspausdinto Hartungo spaustuvejėje.

4. Rituale Sacramentorum ac aliarum ecclesiae caereoniarum. Ex Rituali iuxta decretū Synodi Prouinc: Petricouien: edito, depromptum ad vniformem Ecclesiarum Regni Poloniae, et Magni Ducatus Lithuaniae vsum insuper aliquibus auctum. Cum Gratia et Priuilegio, S. R. M. Cracouiae, Typis Vniuersitatis. Anno Domini, MDC : LXXIX (1679). [4], 114, 2 p. 14,2×9 cm;

Liet. tikybinės formulės: p. 6—7, 12—14, 25, 26, 28—29; got. šr.

Be pakeitimų perspausdintas 1656 m. leidimas.

Liet. bibl. Nr. 88.

5. Rituale Sacramentorum, Ac Aliarum Ecclesiae Cerimoniarum, Ex Rituali, iuxta Decretum Synodi Provincialis Petricouiensis, edito, depromptum; Ad uniformem Ecclesiarum Regni Poloniae, et Magni Ducatūs Lithvaniae usum, insuper aliquibūs auctum. Reimpressum, et Anno Domini 1732. Calisii, Typis S. R. M. Colleg: Soc: Jesu. 126, 2 p. 15,5×9,8 cm; lot. šr.

Liet. tikybinės formulės p. 9—11, 15—17, 29—32.

Liet. bibl. nemi

Pateikiame čia vieną neseniai gautą knygą, kurioje randame kelis anksčiau nežinomas elementus.

Nezabitauskis Kajetonas. Naujas mokslas skaytima diel mažū waykū Zemaycziu yr Lietuwos su 51 paweykslays. Teypogi Atsyrand czion wyso-kias reykalingas Maldas, Mokslas Krykszczyonyszkas yr ministratura par Kajetona Niezabitauski Mokityni Akademios Wilniaus Wilniuje Drukarnioy Dyecezalno Kunigu Missionoriu pri Bažniczes s. Kazimiera 1824. [6. 39] p; 5 lap. iliustr. (51 pav.). 17,5×11 cm.

Kitoje viršelio pusėje, be ištraukos iš Dmochovskio, yra D. Poškos ketur-eilis: „*Ay Diewe! wys atiemeny, aszaras reyķ pylyt.*...“; p. 3 — dedikacija prof. J. Lobjkai; p. 5—6 — autoriaus pratarimė *Waykialej mana!* kurioje K. Niezabitauskis rašo, kad iliustruotas elementorius bus pranašesnis raštui pramokti; p. 1—33 — elementorius; p. 34—35 — patarles; p. 36—39 — *Surinkimas Wysokiu*

*Raszta Lietuwiszku, Zemaytyszku, yr Prusyszky — Lietuwiszku; teypogi, kitu Rasztiniku, duodańcziu žync apey tą liežuwi; (kurius iiktay žynoly, regiety, yr anus skaytity galejau). . . nu senowes tayka lig pat szioley, yszspautu; pagal skayczes metu diel žynios wysu. Suraszitas. — Iš viso apie 70 įvairių liet. knygų. Tai pirmasis bandymas apžveigti visą lietuvių raštiją, nesiribojant vien religinėmis knygomis (pvz: G. Ostermejerio *Erste Littauische Liedergeschichte, 1793*, arba L. Rėzos *Geschichte der litthauischen Bibel, 1816*).*

Įklijuoti 5 lapai iliustracijų (51 paveikslėlis), kuriuos parūpino Stanislovas Cerskis (1777—1833). Iliustracijas išraižė S. Cerskio įsteigtoje raizytkloje Salantuose raizytojas Biksas.

Antr. lape antspaudas: *Biblioth. Acad. Vilnensis*. Po 1832 m. knyga buvo perduota Kijevo universitetui, 1934 m. pateko į Ukrainos TSR Mokslų akademijos biblioteką, o 1959 m. grąžinta VVUB.

Liet. bibl. Nr. 558 — neminimi pirmieji 6 p. (iki antr. lapo) — su D. Poškos ketureiliu, dedikacija ir pratarme.

Vilniaus Valstyb. universiteto
Mokslinė biblioteka

Įteikta
1962 m. vasario mėn.